

1. Bevezetés

Kivételes a Dunántúli Kerületi Tábla (Tábla) historiográfiája abból a szempontból, mert egyetlen az ilyen bíróságok közül, amelynek történetével részletesen foglalkoztak. Különösen az első száz évével, amelynek részletes összefoglalását Csergheő Ferenc ülnök végezte el és jelentette meg nyomtatásban.² A királyi rendeletek ismertetése kapcsán például bemutatta a személyzet tagjait az elnököktől a kinevezett ügyvédekig. Fontos forrása ezek mellett a magyar nemesi családok genealógiájának, hiszen hiánytalanul felsorolja a Tábla által tárgyalt pereket. Később maga is összeállított leszármazási táblázatokat, minden bizonnyal inspirálva ezzel unokáját, Csergheő Gézátt, aki máig a magyarországi heraldika egyik legjelentősebb alakjának számít.

Említésre érdemesek még a 100. évforduló és környékének folyóiratokban megjelent leírásai,³ illetve az 1825-ben a *Tudományos Gyűjteményben* a Csergheő-féle munkát bemutató tanulmány.⁴ Érdekes, hogy a *Hazai Tudósítások* szerkesztősége várta a beszámolókat a másik három Táblától, de csak a dunáninenni (Nagyszombat) bíróság ünnepelésével kapcsolatban küldtek egy rövid tudósítást.⁵ Igaz, kaptak egy ezen alkalmából született verest is.⁶

A 19. században foglalkozott még a témával Chernel Kálmán a várost bemutató monográfiájában. Elsősorban Csergheő könyvére alapozva adott meg adatokat, de foglalkozott az 1824 utáni eseményekkel, értve ezt az elnökök és ülnökök felsorolására is.⁸ A további várostörténeti összeállítások nem mentek túl azon, hogy megemlégték azt a tényt, hogy működött egy ilyen nevű intézmény. A 2010-es évek környékén indult kutatás, a kőszegi díszpolgárok életrajzainak összeállítása egyik alapvető forrása lett a Dunántúli Kerületi Tábla Magyar Országos Levéltárban található iratanyaga, mivel 19. századi működési ideje alatt a személyzet jelentős része megkapta ezt a kitüntetést. Ennek köszönhetően egy kisebb prozopográfiai tár áll ma rendelkezésre ezekről a jogászokról.⁹

A Dunántúli Kerületi Táblát (máshol Kőszegi Kerületi Tábla; latinul: *Tabulae Judiciariae Districtualis Trans Danubianae*; németül: *Transdanubien Districtualtafel*) mint új bírósági intézményt az 1723. évi 30–34. törvénycikk¹⁰ alapján szervezték meg és működtették mintegy 135 éven át. Kiseb változtatásokat hoztak az 1729. évi 31.,¹¹ az 1751. évi 22.,¹² és az 1807. évi 8. és 9. törvénycikk¹³ Az 1830. évi 8. törvénycikk lehetőséget biztosított a pereknek magyar nyelven való vitelére, de az ítéletet magyar vagy

Söptei Imre*

A Dunántúli Kerületi Tábla Kőszegen (1724–1869)¹

„...az igazságszolgáltatás jótéteményétől megfosztva ne legyenek...”

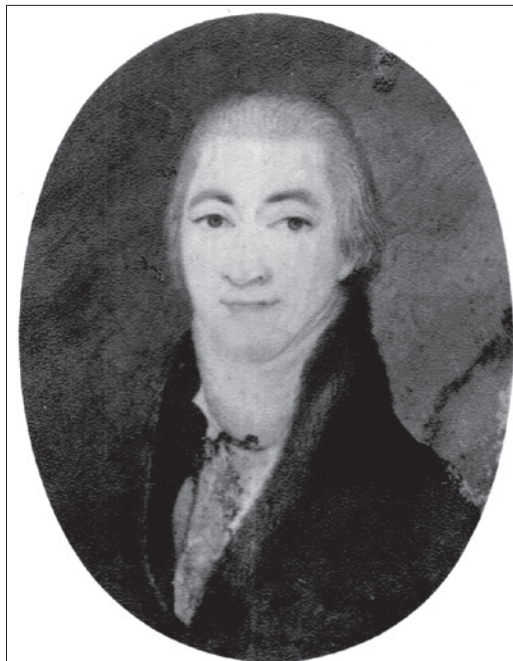
latin nyelven is meghozhatták.¹⁴ 1840-ben bevonták őket a csődperek vitelére (XXII. tc.), amely azonban együtt járt a hosszú törvénykezési szünetek csökkentésével.¹⁵

Nem előzmény nélkül kerültek a kerületi táblák a magyar jogrendbe, azokat a pereket bízták rájuk, amelyeket korábban az országot járó királyi ítélmesterek vittek (1. 1715. évi 28. tc.¹⁶). Ezek közé tartoztak első folyamodási lehetőségként:

- a) az 1000 Ft-ot meghaladó tiszta adóssági perek;
- b) több megyében fekvő birtokviták;
- c) gyámok, gondnokok számadási pereiben, ahol az érintett javak több megyében találhatóak;
- d) olyan ügyekben, ahol a jogorvoslat szerződés vagy a törvény erejénél fogva kizárt.

Az új törvényben lényegében olyan állandó helyeket jelöltek ki, ahol a peres feleknek kellett megjelenniük, vagy magukat képviseltetniük. Az akkori Magyarország 4 kerületében 1-1 szabad királyi várost jelöltek ki székhelyként. Ezek a következők voltak: dunáninenni (Nagyszombat); dunántúli (Kőszeg); tiszáninenni (Eperjes); tiszántúli (Nagyvárad, később Debrecen). Kőszeg hatáskörébe tartozott: Sopron, Vas, Zala, Komárom, Somogy, Győr, Fejér, Veszprém, Moson, Tolna, Baranya vármegye.

A bírói kar a király által kinevezett elnökből (fizetés: 1000 Ft/év) és 4 ülnökből (800 Ft) állt. A segéderők között neveztek meg a jegyzőként (nótárius; 600 Ft) alkalmazott, esküre kötelezett jogászt, valamint 4 esküdtet (kancellista; 100 Ft), akik az úrnoki teendőket látták el. Közülük az egyik a kiadói (*expeditor*; 200 Ft) feladatokat is ellátta. Az eredeti elképzelést megmászva – az eredeti pénzügyi keretet megtartva – végül 8 főt választottak ki.

Csergheő Ferenc (1775–1855) arcképe⁷

* Söptei Imre főlevéltáros, Kőszegi Városi Múzeum, Könyvtár és Levéltár, ORCID: 0009-0006-5111-865X

A következő hivatali szinten a járulnokok (accessisták) álltak. Az 1724-ben Kőszegre kinevezett 17 személy, fizetést nem kapott, leginkább a jogi gyakorlat megszerzése érdekében vállalták el ezt a munkát. Őket is az uralkodó nevében bízták meg, de a bírák választhatták ki őket. Az ügyfeleket képviselő ügyvédi feladatokra az első évben 5 személy kapott engedélyt. Az induláskor tehát 31 fővel állt fel az új intézmény. A későbbiekben ez a szám emelkedett, pl. az ülnökök körét 2 rendes állományban levő jogással, valamint létszám felettiekkel és fizetés nélküli tiszteletbeli kinevezettekkel bővíthették, akik közül egyesek rendelkezettek szavazati joggal is, sőt a jegyző is kaphatott tanácskozási jogot.¹⁷ Az ügyvédek állománya emelkedett a legnagyobb mértékben, 1843-ban 33 fő szerepelt a nyilvántartásban.¹⁸

A jogvégezett személyzetnek külön jövedelmet jelentettek az idéző- és ítéletlevelek, a kiszállási napidíjak, a másolási és a perkiadványok díjai.¹⁹ Az ezekből befolyt összegeket – a szállásdíj és az írószerek árának levonása után – elosztották egymás között. Eleinte 5, majd 12 részre osztották, utóbbiból az elnök 2, az ülnökök és a jegyző 1-1, az írnokok 2,5 részt kaptak, míg fél részt tartalékként kezeltek.²⁰

2. A Tábla megnyitása (1724)

A törvényekhez kapcsolódó királyi rendeletet 1723. október 29-re keltezték, az elnöki posztra kiszemelt Sajnovits János Fejér vármegyei alispán november 24-én, Bécsben tette le az esküt. Az indulás azonban hónapokat csúszott. Csergheő szerint több kiszemelt nem fogadta el a neki szánt posztot.²¹ Egy másik feldolgozás szerint személyi torzsalkodások álltak a háttérben. Sajnovitsot eredetileg a dunáninneni tábla vezetésére szemelték ki, azonban az ülnökjelöltek – közöttük saját apósa – „fellázadtak” elene, mondván, hogy nem alkalmas a posztra és nekik nagyobb jogalapjuk lenne arra, hogy betölthessék ezt az állást. A megoldást abban találták meg, hogy Sajnovits végül Nagyszombat helyett Kőszegre került vezetőnek.²²

Az ülnökök kinevezését 1724. március 18-án hagyta jóvá az uralkodó. Mohos János, Rosty Miklós, Kisfaludy László és Bíró István, valamint az új bíróság „ünnepélyes beiktatására” április 20-án került sor az első székházban, a mai Rájnys József u. 6. szám alatt. (Nagyszombatban ez már február 7-én megtörtént.)²³ A meghívott és megjelent vendégek között név szerint megemlítették a helyi plébánost, a jezsuita rendház főnökét, a városbíró és egy városi tanácsost. Ekkor olvasták fel a királyi parancsolatokat, a bírák letették a kötelező dekretális esküt, és a székeiket szimbolikusán és valóságosan is elfoglalták. Mindezeket követve a plébániatemplomban tartott *tedeum* szentmise, amelyen dobokkal és trombitákkal kísérvé kérték az Úr áldását az új hivatal működéséhez.²⁴ A bíró és a szenátor hivatalos részvétele ellenére nyomát sem találtuk a város iratai között az eseménynek.

A tényleges munka elég lassan indult el, lehetséges, hogy nehezen jutottak el a hírek az ügyfelekhez, vagy eleinte idegenkedtek az új intézménytől, esetleg az is visszatarthatta őket, hogy rájuk nézve külön anyagi ter-

het jelentettek az utazás és tartózkodás költségei. Az első beérkezett per egy korábban a Királyi Ítéltáblán már tárgyalt eset ideutalása (május 29.), az első valóságos, eredeti keresetlevelet augusztus 14-én iktatták.²⁵

3. A Tábla további története

Csergheő munkájából nyomon követhetők az első száz évben beérkezett felsőbb rendeletek és utasítások, amelyekben át irányították a munkát, pótolták a távozott hivatalnokokat. Ezen a megszabott működésben, egy-egy költözés jelenthetett változatosságot, amikor felmondás miatt, vagy más okból új bérletet kellett keresni a hivatalnak. Saját házra a költségvetésből nem tellett, csak al-bérletre futotta.

Szinte teljes átalakítás következett be II. József uralkodásának idején. 1786-tól jelentősen bővült az ügykör, ezzel együtt az alkalmazottak létszáma és fizetése is.

Poszt	Fizetés (Ft)	II. József alatti változások (Ft)	Egyéb
elnök	1000	2500	
1. ülnök		1500	
ülnök	800 (4 fő)	1200 (7 fő)	
titkár		800	
iktató	600	600	
kiadó	200	500	
beíró protokollista	500	500	
regisztrátor (irattáros)		800	
írás előkészítő	200		
írástevők (3; kancellista)	100	300, 250, 200	120 szállás segély
ajtónálló	100	200	
szegények ügyvédje	150	300	

Összehasonlító táblázat a Tábla tisztviselőinek fizetéséről²⁶

Az uralkodó 1785. december 12-én *Novus Ordo Judicarius* címen kiadott rendeletével új típusú királyi bíróságokat hozott létre. A volt kerületi táblákat illető nagy ívű változtatások lényege: az ülnökök számát 4-ről 7–10 főre emelték; 2 majd 3 titkárt alkalmaztak; 4 segédhivatalt (iktató, irattár, kiadó, számvevő) hoztak létre, a megfelelő számú személyzettel. Az ügykör bővítésének következtében úgynevezett „vegyesfokú” (első és másodfokú) bírósággá alakultak. Új ügykörként jelentek meg pl. a nemesek válperei, a nem nemesek büntetőpereinek fellebbezései, illetve az árvaszéki teendő egy része. Újdonságként hatott az is, hogy a bőséges törvénykezési szüneteket megszüntették, már-már folyamatosnak mondható ügyintézészt rendeltek el.²⁷

1790-től – II. József halála után – visszaállt a korábbi ügyrend, és az említett törvényi módosításokon kívül lényegében ugyanúgy működött egészen 1849-ig. A többségében régi emberekből álló személyzetet április 7-én nevezték ki. Az ülnökök számát (7) azonban nem csökkentették, sőt az évek során létszám feletti is kaptak megbízást. Ezen kívül megtartották a titkári posztot is.²⁸

1849-ben, a függetlenségi harc bukása után a Tábla munkáját felfüggesztették, majd a november 3-i császári döntés után – a teljes magyar bírósági rendszerrel együtt – megszüntették.²⁹ A felszámolás 1849. december 31-i dátummal lépett hatályba.³⁰

1861-ben, az alkotmányos rend visszaállításakor visszaállították régi jogait. Az *Ideiglenes Törvénykezési Szabályok* 28. §-a az 1848 előtti állapotok visszaállítását rendelte el, változatlan területi illetőséggel. Ugyanakkor a 38. § alapján, az ősiség törvénye alapján álló kereseteket megszüntették, viszont a jogegyenlőség jegyében „nem-nemesi” személyekre és javakra is kiterjesztették a joghatóságát (kivéve a városokban fekvő birtokokat). A március 29-én megszületett uralkodói határozat alapján kezdték újraszervezni,³¹ ugyanekkor a május 1-jei időpontot határozták meg az ügykezdetre.³² Az új személyzetet április folyamán szemelték ki. Az elnököt az uralkodó,³³ a 6 ülnököt a kancellária nevezte ki.³⁴ Az alacsonyabb rangú hivatalnokokat maga a bíróság választhatta ki.³⁵ A ki-nevezettek névsorából kitűnik, hogy az új bírák erősebben kötődtek az előző, a Bach-kori abszolutizmushoz, mint a korábbi rendi időszakhoz. Az aulikus elnök, br. Babarczy Antal 1849-es tevékenységének köszönhetően kapott bárói rangot és magasabb hivatali állásokat. Kőszegi posztját arra akarta felhasználni, hogy 1865-ben bejuthasson az országgyűlésbe. A választásokat megnyerte, de szabálytalanságokra hivatkozva a mandátumától megfosztották. Ennek ellenére Kőszeg városa 1867-ben – a kiegyezés alkalmából – díszpolgárai közé választotta.³⁶ A többi ülnök is a felszámolt osztrák jogszolgáltatásból érkezett. Bobest Lajos, az egri cs. k. törvényszék elnöke, Kőszegre indulásakor macskazenét kapott az ottaniaktól. Ezt elsősorban azzal érdemelte ki, hogy gr. Széchenyi István temetési szertartását komédiának minősítette, beosztottjainak nem engedélyezte a magyaros öltözet viselését.³⁷ Fizetéseiket korábbi posztjukban kapott jövedelmeik alapján állapították meg. Az elnök 4200; az ülnökök 2625, 2100, 1890, hárman pedig 1470 Ft-ot kaptak.³⁸ A későbbiekben egysegésítették a juttatásokat és az elnök 3000, az ülnökök 1600-1600 Ft-ot vehettek fel.³⁹

Az 1848 előtti helyzettel összehasonlítva jelentősen csökkent a személyzet létszáma. A bírók mellett 1-1 jegyzőt és iktatót, 6 kezelőt és 3 szolgát alkalmaztak.⁴⁰ A költségvetést is ennek arányában állapították meg. 1861-ben – csonka év lévén – 15 225 Ft-tal indultak,⁴¹ 1863-ban 22 600-ra emelkedett (ez a legalacsonyabb volt a 4 kerület közül).⁴² Az utolsó év költségvetése az alábbi táblázatban látható.

Kiadási tételek	Összeg (Ft)
Tiszti fizetések	14 827
Személyes pótlékok	3674
Szolgák fizetései	837
Hivatali s irodai átalány	625
Jutalmazások és segélyezések	390
Szolgák ruhailletményei	248
Összesen	20 602

A Dunántúli Kerületi Tábla költségvetése 1868-ban⁴³

A 8 év, ami még adatott, nem telt teljes nyugalomban. Hiszen az elejétől fogva viták keresztüzében álltak. Létezésének jogosultsága is szóba került, hiszen az ősiség törvényének megszüntetése állandó témaként szerepelt az országgyűlésben és a közgondolkodásban is.⁴⁴ A székhely megváltoztatása is újra és újra előkerült. A vita nem volt új, hiszen már korábban is felmerült, hogy a kerületek szélén elhelyezett bíróságokat, jobban megközelíthető településekre tegyék át. Ezzel kapcsolatban jelentkezett Győr⁴⁵ és Pápa⁴⁶ városa is.

A kiegyezés után, a polgári Magyarország intézményeinek kialakítása során, az 1868. évi LIV. törvénycikk végleg bezárta a kerületi táblákat.⁴⁷ Utolsó ülésüket 1869. május 31-én tartották. A sajtó is megemlékezett az eseményről. A leírás szerint az elnök, az alelnök, a város polgármestere és az ügyvédi kar búcsúztatta az intézményt. Ege Miklós polgármester, aki ügyvédként is érintett volt az ügyben, „kifejezte a kőszegi lakosság elismerő ragaszkodását azon bírói testülethez, mely 145 éven keresztül nem csekély befolyással volt annak mind anyagi, mind szellemi felvirágoztatására, különösen az 1848. előtti években.” A cikk írója a jövőbe tekintve tette fel a kérdést: „jut-e az új bírósági szervezésnél nekik is ismét valami törvényszék?”⁴⁸

Működése alatt rengeteg neves jogász megfordult itt, a dunántúli fő- és köznemesi családok egész történeti palettáját lehet közülük összeállítani. Csak néhány példa: Batthyány, Bezeredy, Brunsvik, Chernel, Csekonics, Ebergényi, Eötvös, Esterházy stb. Olyan neves személyiségeket indított el a jogi-közéleti pályán, mint a később alnádori posztot elért gr. Szvetics Jakab és gr. Sigray Károly. Legismertebb név gr. Széchenyi Ferencé, a Magyar Nemzeti Múzeum alapítójáé, aki létszám feletti ülnökként szolgált éveken keresztül, de még Hadik András is szolgált majd 2 évet.

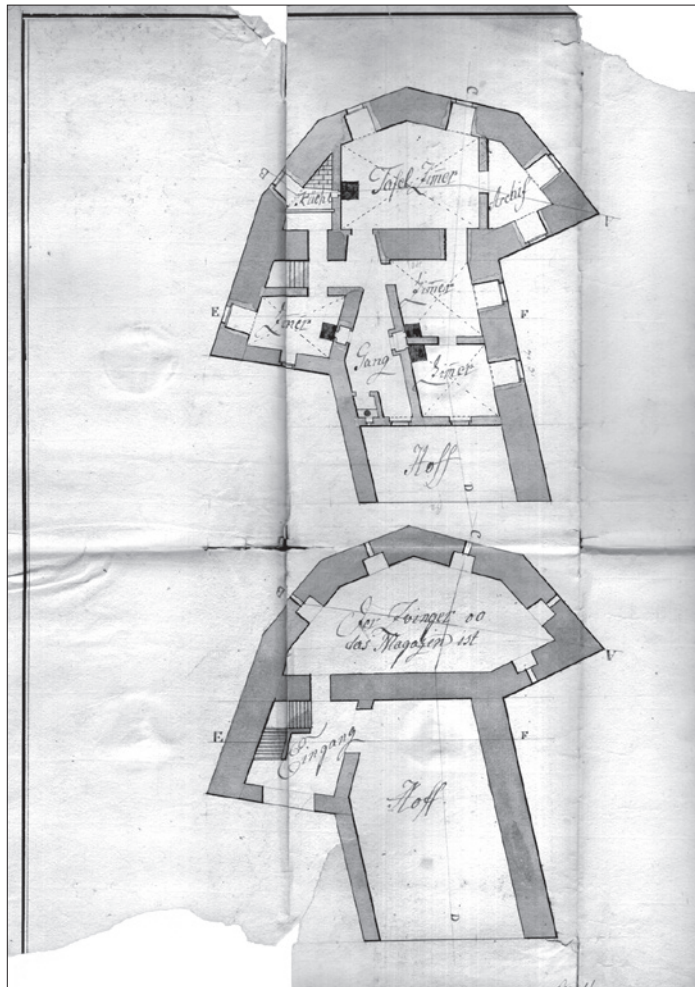
A Dunántúli Kerületi Tábla elnökei

1724	Sajnovics Mátyás
1726	Mohos János
1731	Zichy Ádám
1738	Niczky Ádám
1741	Czompó Sándor
1754	Kelcz Ádám
1757	br. Sigray Károly
1761	Adelffy Antal
1771	Högyész András
1784	Horváth Ferenc
1799	Chernel Dávid
1808	Matkovits Pál
1824	Zarka Mihály
1829–1849	Bezeredy György
1861–1869	br. Babarczy Antal

„...hogy ezen Ttes Tábla már száz esztendőktül fogva ezen Városunkban virágozván, tőlünk el ne vitessék.”

4. A város és a Tábla kapcsolata

A város és a Tábla közötti hivatalos ügyekben való együttműködésnek alig találtuk nyomát a 18. század folyamán. Mivel a bíróság állami fenntartású lévén nem szorult a város közreműködésére. Mégis azt mondhatjuk, hogy ebben az időszakban tették a legmaradandóbb hatást a város külső, épített arculatára. A bírák közül többen állandó szállást tartottak helyben, vagy végleg le is telepedtek. Az első ilyen szándékról 1732-ből tudunk, amikor Zichy Ádám ülnök összesen 3 telket vásárolt meg azzal a szándékkal, hogy azokon új épületet húzasson fel.⁴⁹ A belvárosi nagy építkezések elsősorban a korábban Oberwinkelnek nevezett részben történtek, ahol szinte palotaszzerű házakat emeltek számukra.⁵⁰ (A népnyelv reagált a változásra, ezután Uri utcának nevezték a mai Chernel Kálmán utcát.) A város emblemikus intézménye, a Kelcz-Adelffy Árva-ház sem jöhetett volna létre Adelffy Antal táblai elnök nagy összegű hagyatéka nélkül.⁵¹

Az Öregbástya (Zwinger) átalakításának első terve⁶⁴

5. Az elhelyezés problémái

A bíróságok elhelyezésének kérdése minden székhelyen problémát jelentett. Annyi sosem volt az állam kasszájában, hogy önálló épületet kaphassanak, ezért csak bérleményekben lakhattak, ami nem lehetett tartós megoldás. Az 1820-as években Nagyszombatban keresték a megoldást,⁵² Debrecenben még a provizórium idején is szerepelt házbér a költségvetésben.⁵³ Egyedül Eperjes városában sikerült tartós megoldást találni 1808-ban, Sáros vármegye segítségével.⁵⁴

A kőszegi bíróság 6 kőszegi épületben is megfordult története során, ezek a mai elnevezések alapján a következő címek alatt voltak:

1. Rájnys J. u. 6. (1724–1750)
2. Schey F. u. 8. (1750–1787)

3. Kelcz-Adelffy u. 8. (1787–1790)
- 4; 8. Schneller I. u. 3. (1790–1808; 1826–1869)
5. Rájnys J. u. 5. (1808–1816)
6. Chernel K. u. 12. (1816–1821)
7. Chernel K. u. 3. (1821–1826)

A város és a bíróság együttműködésére akkor adódott az első alkalom, amikor a II. József említett átalakításait kellett felszámolni. A város érdekeltségének is számító

Kelcz-Adelffy Árva-házban elhelyezett bíráknak 1790-ben új bérleményt kellett biztosítani, közben pedig az értékes iratok megvédését is biztosítani kellett a polgároknak.⁵⁵

Az 1800-as évekig nem tudunk arról, hogy felmerült volna a Tábla elköltöztetése. Feltehetően a francia háborúk miatt megroppant állami költségvetés takarékoskosságot követelt. Emellett azok a régi hangok is felerősödhetek, amelyek szerint az országhatárhoz közeli városból központibb helyre kell költöztetni.

1802-ből származik az első adatunk azzal kapcsolatban, hogy városi részről lépni kellett a megmaradás ügyében. A választott község határozati joggal rendelkezett a gazdasági ügyekkel kapcsolatban, ezért nekik is ki kellett jelenteni, hogy hajlandók áldozni a helyben való megtartásért. Az

általánosságban tett kötelezettségvállalás birtokában a tanács megbízta országgyűlési követét, hogy tegyen meg mindent a város érdekeinek védelmében.⁵⁶ A következő évben Chernel Dávid elnök azt kérte, hogy a tűzifa szükségletüket (150 öl) ne piaci, hanem a helyi adózóknak biztosított kedvezményes áron szerezhessék be: „itt való lételebül eredendő közhasznót méltó tekintetbe venni.” A tanács újfent a községhez fordult, akik az erdők sanyarú állapotára hivatkozva csak a felét ajánlotta fel. Azonban a szenátorok ezt kevésnek tartva 100 öltre emelték.⁵⁷ 1808-ban, valószínűleg személyes megkeresés után a városbíró bejelentette, hogy a Táblának állandó szállást kellene biztosítani, az ügyet megint a község elé vitték, de megoldást nem találtak.⁵⁸ Az infláció egyre jobban sújtotta az állami hivatalnokokat is, 1812-ben az ezredparancsnokság (Stáb)

és a Tábla szinte ugyanazon tartalmú levélben panaszkozott a magas városi húsárakra.⁵⁹

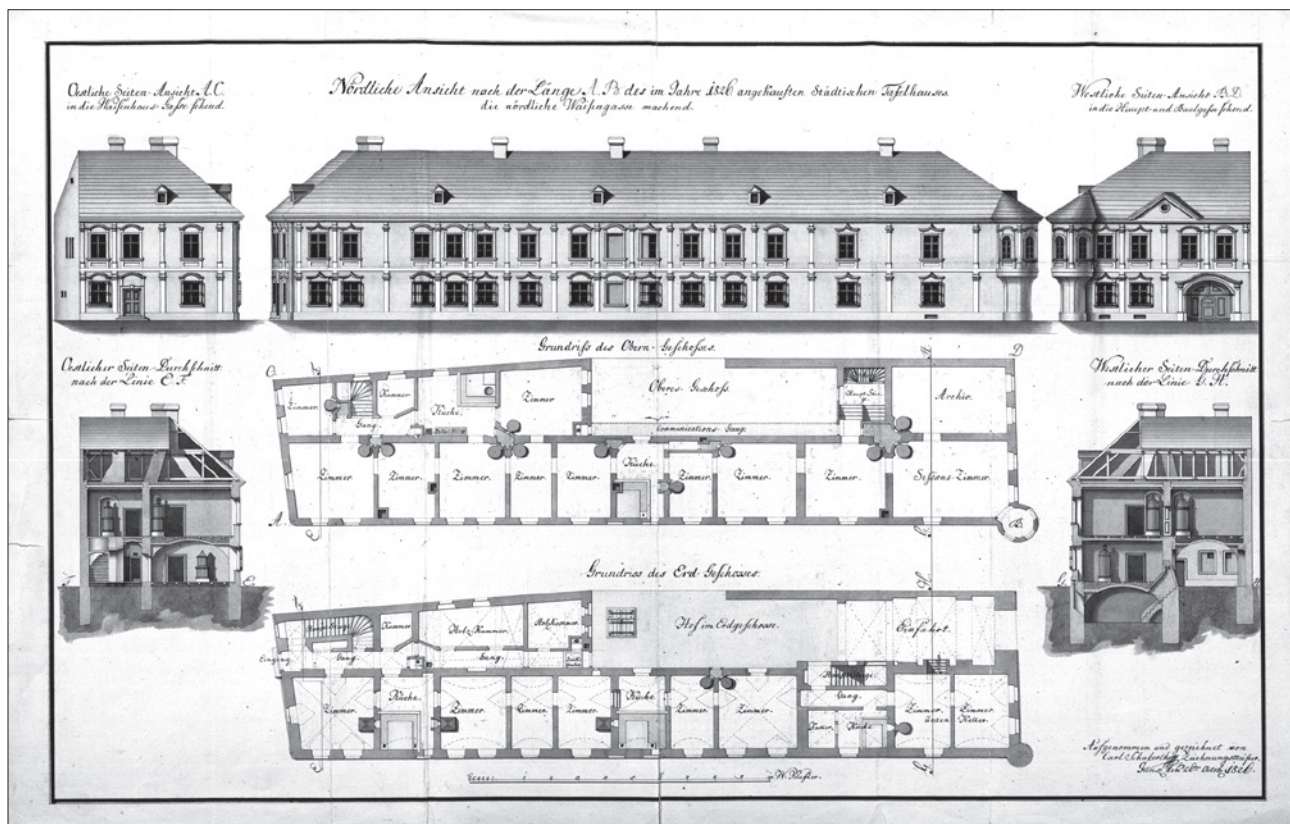
Konkrét lépésre 1816-ban került sor. A tanács július 12-én feliratot szerkesztett az uralkodóhoz a megmaradás érdekében.⁶⁰ Év végére úgy tűnt, nyugvópontra jutottak, a vármegyén keresztül érdeklődő Kamarának kétszer is megírták, hogy mind a Táblának, mind a Stábnak megfelelő elhelyezést biztosítottak.⁶¹ A bíróság elhelyezésére az Öregbástya vagy Zwinger nevű épületet szemelték ki, tervek készítették. A Magyar Királyi Kamara visszaküldte a terveket, alaposabb felmérést és pontosabb költségvetést kért.⁶² A kért rajzot alig egy hónappal később elkészítették,⁶³ az átalakítás mégsem történt meg, talán a hasznosítható helyiségek szűkössége miatt.

A fenyegetettség tehát nem múlt el. 1821-ben híre kelt, hogy már lépéseket tettek az elköltöztetés ügyében, ezért a község kérésére június 15-én 2 szenátort jelöltek ki, hogy az uralkodótól kérjenek meghallgatást.⁶⁵ A küldöttség novemberben 9 napot töltött Bécsben, ami 234 Ft költséget jelentett, de legalább néhány évre nyugvópontra került az ügy.⁶⁶ Azt már egy későbbi forrásból tudjuk, hogy a Tábla személyzete maga kérte a Kancelláriától új székhely keresését. Arra hivatkoztak, hogy az akták alkalmasabb elhelyezése érdekében vagy az állam, vagy a város költségén állandó lakhelyet kapjanak, ahonnan tovább költözködni nem kell.⁶⁷ Ehhez azonban egy áthidaló megállapodásra is szükség volt. A város teljes egészében kibérelte a mai Chernel u. 3. sz. alatti Hazatius házat. Ennek emeleti részén helyezték el a Tábla helyiségeit, kötelezettséget vállaltak arra, hogy amíg állandó elhelyezési lehetőséget nem teremtenek – pl. új házat nem építenek – a bíróságnak évi 300 forintnál

magasabb bérleti díjat nem kell fizetnie.⁶⁸ (A korban kétféle pénznemmel számoltak. Az egyik a papírpénz, amelyet a kormányzat többször devalvált, ezért ezekben az években az eredeti névértéknek csak töredékét érte. A másik az ún. ércpénz vagy konvencionális forint. Ezt az eredeti értékben számították. Ezek az elszámolási, átszámítási különbségek a későbbiekben újra szerepet kaptak a történetben.) A város saját költségeit azzal tudta csökkenteni – sőt, talán nyereszkeskedni is –, hogy a többi lakrészt más lakóknak értékesítette.⁶⁹ Az újabb válság 1823-ban következett be, amikor özv. Hazatiusné a díjat a konvencionális értékben kérte. A város ezt már nem akarta vállalni, mondván, hogy csak váltópénzben tudják azt megadni.⁷⁰ Holott ők maguk a jobb minőségű pénzt szedték be az albérlőktől.⁷¹

6. A 100 éves évforduló

Az 1824. esztendő eseményekben bővelkedő lett a Tábla történetében. Előző év decemberében halt meg Matkovits Pál elnök, akit karácsonykor búcsúztattak. Helyébe az uralkodó április 2-án a bíróságon a legrégebben (1779) ügyködő jogászt, lukafalvi Zarka Mihályt nevezte ki. A május 4-én történt beiktatás kisebb népünnepélybe fordult, bizonyítván az új „előülő” népszerűségét. A hivatalos ceremóniára a környékbeli hivatalosságok mellett Bécsből is érkeztek vendégek. A hálaadó misét követően 74 személyes díszebédet szolgáltak fel a „Tánczpalotában” (Báhház). Este egy helybeli nemes – Tallián Antal, egy korábbi ülnök fia –, „képes játékkal” és versek előadásával fűszerezett estélyt adott a tiszteletére.⁷³

A Táblaház felmérési terve 1826-ból⁷²

1824. évi május 17-én emlékeztek meg a Dunántúli Kerületi Tábla 100 évvel korábbi beiktatásáról. Az intézmény ünnepelte önmagát, a polgárok pedig az utóbbi két évtizedben egyre inkább belátták, hogy mit jelent valójában számukra ez az intézmény, ezért mindkét fél megfelelőképpen készült a napra, egymásnak udvarló programokat szerveztek. A nap fénypontja lehetett az a történeti méltatás, amit Csergheő Ferenc tartott. Szluha János, mintegy négy évtizede a szegények képviselővel megbízott ügyvéd, mondott köszöntőt a prókátorok nevében. Zarka elnök a Tábla nevében 300 Ft-ot adott át a helyi szegényintézet javára.

Az ezt követő mise alatt az egyenruhás polgárok üdvözlőlövéseket adtak le. A 140 főre készített ebéd helyszíne a Bálház lehetett, ahol a díszletek is mutatták a nap jelentőségét. Beállítottak az étterembe egy virágzó aloét is, amely abban időben csak nagyon ritkán nyílt ki. Borostyánkoszorúkkal keretezték Ferenc király és az alapító III. Károly ez alkalomra festett képeit. Pohárköszöntők hangoztak el az uralkodócsalád tagjaira, a megjelent vármegyék képviselőire, a magyar nemességre, a városi előljárókra, az egyenruhás és közönséges polgárookra. „Ezen közben a népnek öröme a Nemes város adakozásából a piaczon bor folydogált, estve pedig az egész város kivilágosított; sőt még a szomszéd hegyek is öröm tüzekkel villogtak.” Az ügyvédek költségén a helyi és környékbeli hölgyek számára táncos mulatságot rendeztek, frissítő italokkal és fényes vacsorával kedveskedtek. „... mellynek fényesítésére a Nemes városi Elöljárók és a becsületes polgárok mindent elkövettek.”⁷⁴

7. A lakáskérdés megoldása – bérház vásárlása

A centenáriumi nagy ünnepség ellenére a problémák nem szűntek meg. Sőt már a következő évben az a – talán nem is alaptalan – szóbeszéd terjedt, hogy a 100 év ellenére elvinnék a bíróságot.⁷⁵ Ehhez járult Hazatiusné eltökéltsége, aki nem engedett az árból.⁷⁶

Először megpróbálták új bérleményt keresni,⁷⁷ de aztán győzött a praktikum: megfelelő ház városi tulajdonba való megvásárlását határozták el. Erre a belváros egyik legnagyobb épületét, ami az akkor Bálház utcának nevezett részen állt. Tulajdonosa felsőbüki Nagy Ferenc sitkei birtokos, akihez a tanács tárgyalóküldöttséget menesztett.⁷⁸ Hamar megegyeztek a 14 000 Ft-os vételárban, amit érdekes módon Schey József helybeli zsidó kereskedőnek fizettek ki.⁷⁹ Az is merőben szokatlan, hogy a Kamara előzetes engedélye nélkül költöttek, a város közösségének anyagi erejét erősen meghaladó összeget erre a célra. Lehet indokolni az eset jelentőségével, vagy arra, hogy befektetésként is felfogható az eset. A felsőbbiség utólag alapos vizsgálatot rendelt el, bekérte a szerződést, a vásárolt ház felmérési terveit, átalakításának költségvetését.⁸⁰ A következő évben – elég hosszú idő után – áldásukat adták a tranzakciónak,⁸¹ ám még 1729-ben is az ezzel kapcsolatban felvett kölcsönrel való „hitelesebb” elszámolást követeltek.⁸² Az épület-

ben a Tábla helyiségein kívül még legalább három lakást ki tudtak adni.⁸³ Ezért eleinte városi bérház titulust kapott, csak a későbbiekben rögzült – a máig fennmaradt – Táblaház elnevezés, amelyet azután az utcára is ráragasztottak.

Azt hihetnénk, hogy ezek után rendeződött a Tábla Községen maradásának ügye, és csak olyan pozitív történetek maradtak fenn, hogy a bírák a király egészségének visszaállítására tartott *Te Deum Laudamus*ra a tanácsot meghívták,⁸⁴ vagy 1831-ben a személyzet 310 Ft-ot gyűjtött a városi koleraörség támogatására.⁸⁵ Azonban a városi tanács jegyzőkönyveiből kiderült, hogy a veszély továbbra sem múlt el. 1834-ben is az országgyűlési követ segítségét kellett kérni.⁸⁶ 1848-ban jól érezték, hogy még nagyobb veszély fenyeget az új törvények bevezetésével. A III. törvénycikk 27. §-a kimondta, hogy a bíróságok és a törvényszékek újabb rendszabályok megalkotásáig az akkori „szerkezetükben” megmaradnak.⁸⁷ Azt azonban egyelőre nem lehetett tudni, hogy ez mikor és milyen formában kerül kiadásra. A városiak megnyugtatóra és a szándékok kipuhatolására a korábban szokásos forgatókönyv szerint küldöttséget indítottak, ezúttal már nem Bécsbe, hanem Pest-Budára. Összekötve a gimnázium ügyével, megkeresték az illetékes minisztériumokat, akiktől biztató nyilatkozatokat nyertek ki.⁸⁸ Az új jogszabályok azonban, idő hiányában csak nem születtek meg.

8. Miért ragaszkodott a város a bírósághoz

A polgárok számára nagy veszteséget jelentett, ha elköltözik a Tábla. A személyzet, az ügyvédek és az ügyfelek minél több időt töltöttek a pereskedéssel, annál nagyobb összeget költöttek a városban. A foglalkoztatottak, ha építeni vagy vásárolni nem tudtak, szobákat, lakásokat vettek ki a helyi háztulajdonosoktól. Séllyey Elek ülnök 1831-ben 500 váltó Ft-ot fizetett egy esztendőre a bérleményért – egy táblai ügyvédnek – Ertl Jánosnak.⁸⁹ Az esetleg a városban tartózkodók pedig leginkább a vendégfogadók bevételeit gyarapították. A közvetlen anyagi haszon túl még számtalan közvetett előnyt is jelentett a helybelieknek a magasan képzett értelmiségiek jelenléte. Részt vettek a város vezetésében, irányításában is.

A szabad királyi város az uralkodó személyes tulajdonának számított. Gazdálkodását, helyi irányítását a felsőbb kormányzati szervek felügyelték, többnyire kinevezett királyi biztosok által. A szintén a király által megbízott bíróság személyzete szinte kínálta, hogy közülük válasszunk erre a posztra. Olyan neveket találunk közöttük, mint Kelcz József (1765),⁹⁰ gr. Széchenyi Lajos (Széchenyi István testvére, 1808–1809), gr. Batthyány Miklós (1808). Kezdetben a tisztújítások felügyelete tartozott a feladataik közé, később pl. Csergheő Ferenc ténykedése idején a városiak mindennapi ügyeibe is belefolytak.⁹¹ 1792 és 1847 között a város országgyűlési képviselőjét is közülük ki kellett választani.⁹²

Már az 1700-as években is divott, hogy az évente csupán 26 hetet üléselő bíróságok ügyeinek intézése mellett

egyesek, leginkább az ügyvédek „mellékállást” vállaltak. Többen a környékbeli birtokosok ügyes-bajos jogi dolgait vitték, mások a város közigazgatásában és jogi ügyleteiben vettek részt. Tiszti ügyészekké, szenátorokká választották őket, sőt városbírókká, polgármesterekké tettek egyeseket. Ezeknek elnyerése együtt kellett járjon a városi polgárjog megszerzésével.

Közülük érdemes néhány személyt részletesebben is bemutatni. A sorban az első Strodler János Sopronból érkezett accessista, akit 1768-ban a Kamara által kiküldött királyi *commissió* nevezett ki nótáriussá és szenátorrá, a következő évtizedekben több alkalommal tették meg városbírónak.⁹³ Ertl János – ugyancsak soproni fiú – ügyvédként került a városba, egy időben a szegények ügyvédjeként is működött. Városi karrierjét alügyészként kezdte, majd a hivatali ranglétrán fokozatosan előhaladva (szószóló, szenátor) 1843-ban városbíróvá választották. Többrétű, hasznos tevékenységével egyik meghatározó alakja lett a reformkori város életének.⁹⁴ A polgári születésű Schlamatinger András szintén ügyvédként kezdte pályáját. Bár nem örvendett nagy népszerűségnek, mégis eljutott a szenatori székig. 1848-ban indult a polgármesteri posztért, ám a szavazáson kisebbségben maradt. Más úton, de mégis elérte célját. 1850-ben a neoabszolutizmus idején kinevezéssel lett a város vezetője, egyúttal a Kőszegi járást is a felügyeletére bízták. Az udvar iránti megbízhatóságát mutatja további pályafutása. A provizórium alatt 1861 őszén a vármegye 2., a következő évben 1. alispánja (ezen a poszton első polgári származásúként). 1864-ben fél éven át a főispáni helytartót helyettesítette. Erdemeiért királyi tanácsosi címet kapott.⁹⁵

9. Részvétel a város gazdasági és szellemi életében

A Táblához kapcsolódó személyek a reformkori változásokból jelentősen kivették részüket. A művelt, a jog mellett más ismeretekkel is rendelkező értelmiségiek nagyobb hatással bírtak a helyi polgárookra. Szerepet vállaltak a helyi gazdaság fellendítésében, az egyesületi formában működő Kőszegi Takarékpénztár – a megye első pénzügyintézete – alapításában és vezetésében.⁹⁶ A 300 részvény több mint 10%-át (38) birtokolták.⁹⁷ A Kőszegi Posztó- és Gyapjúsövetegyház Egyesület létrehozásában is kezdeményező szerepet vállaltak.⁹⁸ Mindkét intézmény kezdeményezőjeként és első igazgatójaként ott találjuk Ertl Jánost.

Nagyobb szerepet vittek a helyi emberbaráti és kulturális egyesületekben. Az 1832-ben kezdeményezett Kőszegi Olvasó Egylet (Casino) 1840. évi névsorában a 44 tagból 28-an kapcsolódtak valamiképpen a Táblához.⁹⁹ Az 1840-től működő Hangász Egylet (Zene) gyámolítói közül 24-en kerültek ki a személyzet tagjai közül.¹⁰⁰

A Tábla jelenlétének volt köszönhető a Reichard Károly által alapított nyomda működése is. Tulajdonosa az engedélykérelem benyújtásakor egyik legfontosabb indokként jelölte meg a Tábla városi jelenlétét.¹⁰¹ A könyvnyomda esetében megfigyelhető a két fél egymást erősítő hatása. A profiljában leginkább protestáns vallási kiadványokkal

foglalkozó cégnél olyan könyvek is megjelenhettek, amelyek a korabeli reformértelmezéseknek szinte kötelező olvasmánynak számítottak. Elég, ha a kor legnépszerűbbnek számító német közgazdászának, Friedrich Listnek *A politikai gazdálkodás nemzeti rendszere* (1843) című munkáját említjük.¹⁰²

A polgárok általi elismerésnek számítható, hogy saját erejükhez mérten sokat tettek a bíróság megtartásáért. Közvetlen kifejezése leginkább abban nyilvánult meg, hogy 1838 és 1869 között 17 elnököt, illetve ülnököt tisztelettel meg díszpolgári címmel.¹⁰³ Ugyanezen időszakban Debrecenben mindösszesen egy elnök és egy ülnök részesült ebben a kitüntetésben.¹⁰⁴

A város 19. században történt gazdasági hanyatlásának okai sokrétűek, ám ehhez mindenképpen hozzájárult a várost a Tábla megszűntével elhagyó magasan képzett jogászok hiánya is.

10. Egy jellemző példa a befolyás mértékére. A Musszer kávéház ügye

A kőszegi Árokháton (ma Várkör) az 1830/1840-es évek fordulóján Musszer János György molnármester által – eleve üzleti céllal – emelt háromszintes épület nemsokára a helyi érdeklődés középpontjába került. A bérházi hasznosítás mellett a tulajdonos kávéház működtetését is tervezte. A helyi kávéház-tulajdonosok persze nem vették jó néven az új vetélytárs megjelenését, ők is a város vezetéséhez fordultak. Különösen Wagner József ellenállása volt érthető, hiszen ő a szomszédos házban vitte üzletét. A városi tanács 1840-ben elutasította Musszer kérelmét. 2 év múlva újra próbálkozott, akkor a városkapitány feladatává tették az alaposabb vizsgálatot. Pozsonyi és soproni tapasztalatokat is figyelembe véve ismét nemleges választ adtak, hivatkozva arra, hogy a lakosságszám alapján elég a már engedélyezett 4 üzlet. Ekkor egy aláírási ívet küldtek be, amelyen tekintélyes helyi polgárok mellett – Bezerédy György elnökkel az élen – szinte a tábla teljes személyzete kiállt az új kávéház mellett. A nemes tanács, némi önvizsgálat után, új döntést hozott: elfogadta a beadványt.¹⁰⁵ Azt csak találgathatjuk, hogy a Tábla egyöntetű kiállása mögött az új iránti igény jelentkezett, vagy az is közrejátszott, hogy a ház bérleti között táblai hivatalnokok is voltak.

11. A Tábla kőszegi utóélete

A Kerületi Táblát a sajtó- és a szőlőválság ügyek tárgyalására létrehozott Királyi Vegyesbíróság váltotta az épületben. Itt a korábbi személyzet egy részét még alkalmazták. Az ezt követően itt működő Kőszegi Járásbíróság¹⁰⁶ már a Tábla iratait kivéve semmit nem örökölt az elődöktől. Ezt évtizedekig őrizték, majd 1899-ben a Magyar Országos Levéltár Maróthy Rezső fogalmazót küldte Kőszegre, aki az anyagot selejtezte és elszállításra előkészítette.¹⁰⁷ A mintegy 2 hónapos munka után ládába csomagolt anyag azonban csak 5 év múlva, 1904 októberében került a fővárosba.¹⁰⁸

SÖPTEI, IMRE

Die Transdanubien Districtualtafel in Kőszeg (1724–1869)

(Zusammenfassung)

Von den vier, auf Grundlage der 30–34. Gesetzesartikel von 1723 eingerichteten regionalen Gerichtstafel wurde die Transdanubien Tafel am 20. April 1724 in Kőszeg eröffnet. Diese Gerichte befassten sich mit den wirtschaftlichen Angelegenheiten des Adels von größerem Wert (Erbenschaften, Verträge, Eigentumsrechte usw.). Während der fast 150-jährigen Existenz der Einrichtung übten die staatlich bezahlten, rechtskundigen Mitarbeiter (1 Präsident, 4 Richter und 12 Assistenten) und die Anwälte einen bedeutenden Einfluss auf die Stadt aus. Dies spiegelte sich in der baulichen Umgebung wider (Bau von Wohnhäusern, die beinahe Palästen ähnelten), aber auch in der Förde-

rung des wirtschaftlichen und intellektuellen Wohlstands der Bürger. Sie und ihre Klienten brachten direkte Nutzen der Stadt, indem sie Unterkünfte mieteten und dort lebten. In der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts begannen sie mit der Gründung von Institutionen wie Sparkasse und Tuchfabrik. Sie halfen bei der Betätigung humanitärer Vereine (Krankenhäuser, Musik- und Lesevereine).

Kein Wunder, dass die Einheimischen ihr Bestes taten, um diesen Wert zu bewahren. Die politischen und rechtlichen Veränderungen nach dem österreichisch-ungarischen Ausgleich, einem schicksalhaften Ereignis in der ungarischen Geschichte, machten dies jedoch nicht mehr möglich.

SÖPTEI, IMRE

The Transdanubian District Court in Kőszeg (1724–1869)

(Abstract)

The Transdanubian District Court (Tabulae Judiciae Districtualis Trans Danubianae) was one of the four District Courts established on the basis of Articles 30–34 of 1723 and was opened in Kőszeg on 20 April 1724. These courts dealt with economic matters of greater value for the nobility (inheritance, contracts, property rights, etc.). The legal staff (1 president, 4 judges and 12 assistants) and the lawyers, paid by the state, had a considerable influence on the town during the almost 150 years of operation. This was reflected in the built environment (the construction of almost palatial residences), but also in the promotion of

the economic and intellectual development of the citizens. They benefited directly by renting accommodation and living there, as well as their clients. In the first half of the 19th century, they initiated the creation of institutions such as the savings bank and the post office. They helped to run humane societies (hospital, music and reading societies).

No wonder, then, that local people tried to do their utmost to preserve this asset. However, a fateful event in Hungarian history, the political and legal changes after the Austro-Hungarian compromise 1867, made this no longer possible.

Jegyzetek

- ¹ A kutatást az NKFI/OTKA K132063 számú pályázati programja is támogatta.
- ² CSERGHEŐ, Franciscus: *Historia tabulae judicariae districtualis Trans-Danubianae ab instaurationis tempore seu anno 1724. usque annum 1824.* Sopronii, 1824. 316 p.
- ³ A Dunántúli Kerületnek... *Hazai s Külföldi Tudósítások*, 1824. 42. sz. 329–331. p.
- ⁴ RANOSTALY: Század Évi emlékezet a' Kerületi Törvényes Táblákról, és a' Dunán-túlsóról különösen. *Tudományos Gyűjtemény*, 1825. 3. sz. 19–34. p.
- ⁵ Nagy Szombatban. *Hazai s Külföldi Tudósítások*, 1824. 15. sz. 116–117. p.
- ⁶ SZEDER FÁBIÁN: Örvendező Versezet. *Hasznos Mulatságok*, 1824. 16. sz. 121–124. p.
- ⁷ Kép forrása: Kőszegi Városi Múzeum, leltári szám 62.254.1.
- ⁸ CHERNEL KÁLMÁN: *Kőszeg sz. kir. város jelene és múltja. 1. kötet. Jelenkor.* Szombathely, 1877. 140–147. p.
- ⁹ SÖPTEI Imre: *Kőszeg város diszpolgárai.* Album. Kőszeg, 2014. Kézirat.
- ¹⁰ 1723. évi 30. törvénycikk a kerületi táblák felállításáról, és az azoknál alkalmazandó személyekről; 1723. évi 31. törvénycikk a ke-

reületi táblák helyéről s a törvényszékek tartásáról; 1723. évi 32. törvénycikk a határidők kitűzéséről, a perlekedők megjelenéséről, a szóváltások rövidegéről s az ítéletek végrehajtásáról; 1723. évi 33. törvénycikk az ellentállásról vagy a végrehajtás alá vett fekvőjóságok visszafoglalásáról, a perújításról s átküldő levelekről és a függő perek folytatásáról; 1723. évi 34. törvénycikk tisztán a kerületi táblákhoz tartozó perek sorozata.

- ¹¹ 1729. évi 30. törvénycikk a felebb nem vihető ügyekről.
- ¹² 1751. évi 22. törvénycikk Bács vármegyének törvénykezés tekintetében a dunáninnen kerületi ítélő-tábla alá rendeléséről.
- ¹³ 1807. évi 8. törvénycikk a perek gyorsabb folyásának előmozdításáról; 1807. évi 9. törvénycikk a büntető perek felülvizsgálatának gyorsításáról, és a királyi ítélő-tábla bíraskodása alá tartozó perek számának csökkentéséről.
- ¹⁴ 1830. évi 8. törvénycikk a nemzeti nyelv használatáról.
- ¹⁵ 1840. évi XXII. törvénycikk a csődületről (Conkurs). 1., 122. §.
- ¹⁶ 1715. évi 28. törvénycikk ama ügyek felszámolása, melyek az ítélőmesterek bíraskodása alá s illetőségéhez tartoznak s nem tartoznak.
- ¹⁷ A személyzetről és a feladatokról I. CSERGHEŐ 1724. 12–28. p.; VARGA Endre – VERES Miklós: *Bírósági levéltárak, 1526–1869.*

- (Magyar Országos Levéltár kiadványai, I. Levéltári leltárak 6.) Budapest, 1989. Akadémiai Kiadó, 317–318. p.
- ¹⁸ ALBERT Ferenc (szerk.): *Közhasznú honi vezér*. Pest, 1843. Landerer és Heckenast, 227. p.
- ¹⁹ VARGA–VERES 1989. 321–322. p.
- ²⁰ RANOSTATLY 1825. 32. p.
- ²¹ CSERGHEŐ 1824. 4. p.; RANOSTATLY 1825. 20. p.
- ²² WELLMANN Imre: Rendi állás és hivatali rang a XVIII. század-eleji kormányhatóságokban. *Levéltári Közlemények*, 1940–1941. 256. p.
- ²³ Nagy Szombatban. *Hazai s Külföldi Tudósítások*, 1824. 15. sz. 116–117. p.
- ²⁴ CSERGHEŐ 1824. 4. p.
- ²⁵ RANOSTATLY 1825. 20–21. p.
- ²⁶ CSERGHEŐ 1824. 109. p.; RANOSTATLY 1825. 32. p.
- ²⁷ VARGA–VERES 1989. 322–323. p.
- ²⁸ CSERGHEŐ 1824. 201., 205., 207–208., 210. p.
- ²⁹ VARGA–VERES 1989. 325. p.
- ³⁰ VARGA ENDRE: *Bírósági levéltárak*. (Levéltári alapelvtárak I. Országos Levéltár 4.) Budapest, 1952. Levéltárak Országos Központja, 120. p.
- ³¹ A magyar kir. udvari kancellária... *Sürgöny*, 1861. (április 10.) 82. sz. 1. p.
- ³² Újdonságok. Ápril 18. *Magyarország*, 1861. (április 19.) 93. sz. 3. p.
- ³³ Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNL OL). O 105. A Dunántúli Kerületi Tábla iratai. Ügyviteli iratok 1/1861.
- ³⁴ A magyar kir. udvari kancellária... *Sürgöny*, 1861. (április 10.) 82. sz. 1. p.
- ³⁵ Pályázat. *Sürgöny*, 1863. (február 15.) 37. sz. Melléklet.
- ³⁶ SÖPTEI 2014. 43. f.
- ³⁷ Bobest Lajos... *Pesti Napló*, 1861. (április 17.) 3354. sz. 3–4. p.; Bobeszt Lajos... *Magyarország*, 1861. (április 19.) 93. sz. 3. p.
- ³⁸ Egyveleg. In HUNFALVY János (szerk.): *Statistikai Közlemények*. 2. k. 1. f. Pest, 1861. MTA Statistikai Bizottmánya, 290–291. p.
- ³⁹ A K. Magyar Udvari Kancellária budgetje 1863/4-re. In HUNFALVY János (szerk.): *Statistikai Közlemények*. 5. k. 1. f. Pest, 1863. MTA Statistikai Bizottmánya, 195. p.
- ⁴⁰ VARGA–VERES 1989. 325. p.
- ⁴¹ Egyveleg. In HUNFALVY János (szerk.): *Statistikai Közlemények*. 2. k. 1. f. Pest, 1861. MTA Statistikai Bizottmánya, 290–291. p.
- ⁴² A K. Magyar Udvari Kancellária budgetje 1863/4-re. In HUNFALVY János (szerk.): *Statistikai Közlemények*. 5. k. 1. f. Pest, 1863. MTA Statistikai Bizottmánya, 195. p.
- ⁴³ RELIAN Károly – REDLICH Adolf: *Állam-zárszámadás a Magyar Korona országai részére 1868. évre...* Buda, 1869. Magyar Királyi Egyetemi Nyomda, 12–15. p.
- ⁴⁴ ÖTEVÉNYI: A törvényszékekről. *Sürgöny*, 1862. (szeptember 11.) 208. sz. 1. p.
- ⁴⁵ Országgyűlés. *Kassa-Eperjesi Értesítő*, 1861. (június 19.) 49. sz. 1. p.
- ⁴⁶ Országgyűlési tudósítás. *Sürgöny*, 1861. (augusztus 10.) 183. sz. 1. p.
- ⁴⁷ A törvény a bírósági szervek körébe nem nevesítette a kerületi táblákat. Vö. 1868. évi LIV. törvénycikk a polgári törvénykezési rendtartás tárgyában.
- ⁴⁸ Kőszeg, máj. 31. *Pesti Napló*, 1869. (június 3., esti kiadás) 123. sz. 1. p.
- ⁴⁹ Kőszegi Városi Levéltár (KVL) Kőszeg Város Tanácsának iratai (továbbiakban Tan. ir.) (továbbiakban Tan. jkv.) 1732. jún. 17. 201. p.
- ⁵⁰ L. SÖPTEI Imre: *Kelcz József rövid életrajza és kőszegi tevékenysége, a Kelcz család kőszegi háztulajdonlása (1721–1802)*. Kézirat. Kőszeg, 2018. 7 p.
- ⁵¹ VECSEY Lajos: *A kőszegi róm. kat. Kelcz-Adelffy árvaház története. 1741–1941*. (A Szombathelyi Egyházmegye múltjából, 1.) Szombathely, 1943. Martineum Nyomda Rt., 34–35. p.
- ⁵² KVL Tan. ir. Politikai jegyzőkönyvek (továbbiakban Pol. jkv.) 499/1824.
- ⁵³ RELIAN–REDLICH 1869. 15. p.
- ⁵⁴ TÓTH Sándor: *Sáros vármegye monografiája*. 3. k. Budapest, 1912. 208. p.
- ⁵⁵ KVL Kőszeg Város Tanácsának iratai. Tanácsülési jegyzőkönyvek. Tan. jkv. 1790. jún. 4. 4. pont és jún. 8. 3. pont.
- ⁵⁶ KVL Tan. jkv. 1802. ápr. 26. 15. pont; KVL Tan. ir. Jegyzőkönyvi iratok (továbbiakban Jkv-i ir.) 953. sz.
- ⁵⁷ KVL Tan. jkv. 1803. szept. 22. 2. pont; szept. 30. 10. pont. Jkv-i ir. 2059. és 2133. sz.
- ⁵⁸ Uo. 1808. máj. 30. 25. pont.
- ⁵⁹ Uo. 1812. ápr. 3. 9–10. pont.
- ⁶⁰ Uo. 1816. júl. 12. 26. pont.
- ⁶¹ Uo. 1816. nov. 25. 8. pont és dec. 20. 8. pont.
- ⁶² Uo. 1817. máj. 30. 8. pont.
- ⁶³ Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNL OL) Tervtár. T62 Kamarai tervek. 876. sz. Nagy féle városi táblaház (1827) [valójában 1826]
- ⁶⁴ Kép forrása: Kőszegi Városi Levéltár Kőszeg Város Tanácsának iratai. Acta miscellanea 1817. júl. 15.
- ⁶⁵ KVL Kőszeg Város Tanácsának iratai. Politikai jegyzőkönyvek (továbbiakban Pol. jkv.) 428/1821.
- ⁶⁶ KVL Pol. jkv. 827/1821.
- ⁶⁷ Uo. 499/1824.
- ⁶⁸ Uo. 479/1824.
- ⁶⁹ KVL Kőszeg Város Törvényszékének irata. Törvénykezési jegyzőkönyvek (továbbiakban Törv. jkv.) 662/1821.
- ⁷⁰ KVL Pol. jkv. 571/1823.
- ⁷¹ KVL Tv. jkv. 662/1821.
- ⁷² Kép forrása: MNL OL Tervtár T 62 No. 876.
- ⁷³ A Dunántúli Kerületnek Törvény Táblája... *Hazai s Külföldi Tudósítások*, 1824. (május 26.) 42. sz. 329–331. p.
- ⁷⁴ Kőszegről. *Hazai s Külföldi Tudósítások*, 1824. (június 12.) 47. sz. 370–371. p.
- ⁷⁵ KVL Törv. jkv. 411/1825.
- ⁷⁶ KVL Pol. jkv. 80.; 130/1826.
- ⁷⁷ Uo. 571/1823.
- ⁷⁸ Uo. 130/1826.
- ⁷⁹ Uo. 165/1826.
- ⁸⁰ Uo. 542/1826.; Törv. jkv. 249/1826.
- ⁸¹ KVL Pol. jkv. 728/1827.
- ⁸² Uo. 77/1829.
- ⁸³ Uo. 819/1829.
- ⁸⁴ Uo. 198/1826.
- ⁸⁵ Uo. 721/1831.
- ⁸⁶ Uo. 1291/1834.
- ⁸⁷ 1848. évi III. törvénycikk független magyar felelős ministerium alakításáról. 27. §.
- ⁸⁸ KVL Pol. jkv. 672. és 727/1848.; Tan ir. Divisionales et executionalae 78. köteg 167. sz.
- ⁸⁹ MOLNÁR András: Zala megye politikai viszonyai a reformkor hajnalán. Séllyey Elek főszolgabíró feljegyzései. *Levéltári Szemle*, 2001. 4. sz. 30. p.
- ⁹⁰ KVL Tan. jkv. 1765. ápr. 15.
- ⁹¹ KVL Kőszeg Város királyi biztosainak iratai.
- ⁹² CHERNEL 1877. 139. p.
- ⁹³ SÖPTEI Imre: Kőszeg szabad királyi város gazdálkodása és a Magyar Királyi Kamara újtási törekvései 1768-ban. *Vasi Honismereti és Helytörténeti Közlemények*, 2021. 2. sz. 23–24. p.
- ⁹⁴ SÖPTEI Imre: Ertl János kőszegi városbíró vázlatos portréja. In FIZIKER Róbert – KELEMEN Dávid (szerk.). *Sopron vonzásában. Ünnepi tanulmányok Dominkovits Péter 60. születésnapjára*. Sopron, 2022. Magyar Nemzeti Levéltár Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára 433–442. p.
- ⁹⁵ SÖPTEI Imre: A vármegyei tisztviselői kar újjászervezése, 1861–1862. In MAYER László – TILCSIK György (szerk.). *Előadások Vas megye történetéről IV.* (Archivum Comitatus Castriferrei, 1.) Szombathely, 2004. Vas Megyei Levéltár, 251–266. p.
- ⁹⁶ KŐSZEGI JÓZSEF: *A Kőszegi Takarékpénztár száz éve 1844–1944*. Kőszeg, 1944. Kőszegi Takarékpénztár, 6–8. p.
- ⁹⁷ KVL A Kőszegi Takarékpénztár iratai. Részvényesek könyve 1844–1890.

- ⁹⁸ Dominkovits Péter: A kőszegi posztógyár a reformkorban. Újabb adatok és kutatási szempontok. In BARISKA István – SÖPTEI Imre (szerk.). *Kőszeg 2000. Egy szabad királyi város jubileumára*. Kőszeg, 2000. Kőszegi Polgármesteri Hivatal, 157–180. p.
- ⁹⁹ *Kőszegi Olvasó-Egylet névsora betűrenddel...* Kőszeg, 1840. 3–4. p.
- ¹⁰⁰ KVL Tan. ir. Acta miscellanea. A Kőszegi Hangászegylet iratai.
- ¹⁰¹ KVL Pol. jkv. és mell. 1114/1836.
- ¹⁰² LIST, Fridrik: *A politikai gazdálkodás nemzeti rendszere*. Ford. SÁRVÁRY Antal. Kőszeg, 1843. 209 p.
- ¹⁰³ SÖPTEI 2014.
- ¹⁰⁴ Debrecen díszpolgára. *Debrecen.hu*. <https://www.debrecen.hu/hu/debreceni/dijazottak/debrecen-diszpolgara>.
- ¹⁰⁵ KVL Pol. jkv. 1840/1402.; 1842 /249.
- ¹⁰⁶ CHERNEL 1877. 147. p.
- ¹⁰⁷ Leltár rendezése és elszállítása. *Kőszeg és Vidéke*, 1899. (március 26.) 13. sz. 2. p.; Levéltár rendezése és elszállítása. *Kőszeg és Vidéke*, 1899. (május 14.) 20. sz. 2. p.
- ¹⁰⁸ VARGA–VERES 1989. 350. p.

